

ЕМИЛ ВЕРХАРН ДОБРА СМЪРТЪ

Превод от френски: Светослав Минков, 1925

chitanka.info

Тѣ умрѣха ненадейно въ единъ и сѣщи день — единия въ избата, другия на тавана на кръчмата Добра Смъртъ. Нѣкога, стария домъ приютяваше всички, които идваха отъ Фландрия да се молятъ на Милостивата Дева. Въ продължение на цѣли два вѣка къмъ Света Богородица бѣха отправяни молитви. Но войнитѣ събориха нейната статуя и параклиса бѣ разрушенъ. Остана запазена само кръчмата.

Хора отъ Вертъ, отъ Тиброда и отъ Тамиза идваха тукъ въ недѣленъ день да пиятъ. Голѣми медни кани придаваха една блѣстяща чистота на цѣлата обстановка. Хладниятъ и свѣтълъ изгледъ вжтре се допълняше още и съ мълчанието на нѣколцина рѣдки посетители, които важно се опушваха единъ другъ, безъ да разговарятъ. Тѣ държеха между прѣститѣ си своитѣ холандски лули и плюваха въ дървени панички. Когато нѣкой отъ тѣхъ почукваше съ дъното на лулата върху огромния стаканъ предъ себе си, Сафтъ, по-младия отъ братята, ставаше и се спущаше въ избата, за да напълни изпразнената чаша. Той я донасяше, сѣдаше отново на мѣстото си и оставаше така тихъ и неподвиженъ. А часовника, който приличаше на тежъкъ погребаленъ ковчегъ, показваше задъ стъклото изписаното съ цифри лице на часоветѣ и продължаваше да отмѣрва своитѣ равни срички.

Освенъ въ недѣлни дни, презъ друго време въ кръчмата не идваше никой, ако не се смѣта, разбира се, старата и неуморна Ми Бергманъ, която почистваше и излъскваше цѣлия домъ съ своята трескава работа.

О, тази кръчма Добра Смъртъ: зимно време тя стоеше намръщена въ мъглата, край лепкавитѣ като черенъ сапунъ язове; презъ лѣтото пѣкъ нейната сива врата се преграждаше отъ незаличимата сѣнка на една тисова алея, която водѣше къмъ стария параклисъ.

Докато родителитѣ бѣха живи, Адриенъ, по-стария отъ братята, искаше да замине и да стане свещеникъ. Той имаше силна и неотклонна воля примѣсена съ дребнава и трайна благочестивостъ. Но единъ страхъ го задържа: че по-малкия братъ ще спечели постепенно, день следъ день, часъ следъ часъ, сърцето на бащата и накрая ще го измѣсти него, бждещия господаръ на наследството. Сафтъ пѣкъ бѣше единъ каменно-упоритъ чудакъ. Когато стоеше изправенъ на грамаднитѣ си нозе, той изглеждаше като закованъ за земята. А очитѣ му? Тѣ сякашъ бѣха направени отъ дърво.

Следъ смъртта на бащата, когато двамата братя за пръвъ пътъ сѣднаха сами на масата, Адриенъ, който бѣше заелъ мѣстото на покойния, направи кръстния знакъ и прочете „Отче Нашъ“. Сафтъ прибави „Богородице Дево.“ И после тѣ не си казаха нито дума повече. Следъ свършването на обѣда, Адриенъ избѣга при клисаря. Сафтъ, съ кошница на рамо, се отпрати къмъ зеленчуковата градина, която се намираще долу, при завоя на пѣтя. Тѣ съ нищо не измѣниха своитѣ тъмни привички. Сутринъ, въ единъ и сѣщи часъ, и двамата трѣгваха за църква, всѣки по различенъ пътъ. Връщаха се по отдѣлно. На обѣдъ сѣдаха безмълвни на една и сѣща маса. Следъ това се раздѣляха съ утехата, че нѣма да бждатъ повече заедно.

Въ градината на Сафтъ растѣха въ безпорядкъ зеленчуци и плодове, въпрѣки че той прекарваше тамъ всичкото си следобѣдно време, съ изключение на недѣлнитѣ дни. Мѣстото бѣше широко и обградено съ храсталакъ. Понѣкога, главата на снажния и грубъ градинарь се виждаше да стърчи надъ купъ окапали листа, които той слагаше на раменетѣ си и отнасяше презъ пѣтечкитѣ, за да подържа единъ грамаденъ и червенъ огънь. Когато работѣше съ лопатата, изглеждаше, като че ли убива или погребва нѣщо. Близо до купищата съ торъ, той бѣше издигналъ единъ сайвантъ. По полицитѣ, стоеше почтено наредено цѣло едно семейство отъ лукове и луковици. Подъ единъ капакъ имаше изкопана дупка. Въ нея той криеше хвойнова ракия, купена отъ случайно срѣщнати контрабандисти. Да се напива тукъ, подъ земята, самъ и далечъ отъ всички — това бѣше неговия порокъ. Щомъ угаснѣше слънцето, той се зарейваше изъ полето: сѣчеше млади дръвчета по дължината на пѣтя, къртеше дъски отъ мосчетата. Една нощъ, той хвърли въ единъ кладенецъ цѣлъ купъ беладона.

Адриенъ учеше децата отъ черковния хоръ на химни и псалми. Неговитѣ вдървени прѣсти дрънкаха по клавишитѣ на едно старо енорийско пияно. Високитѣ ноти той заповѣдваше да се пѣятъ продължително, до изгубване на дѣхъ. О, за да изтрѣгне страдание и трѣпка отъ гърлата на малкитѣ деца! Той ги изтезаваше въ името на светиитѣ и на Света Богородица дотогава, докато за награда почнѣше да ги обсипва съ груби милувки. Неговата крива и полуотворена уста, неговитѣ жълти четвъртити зѣби вдѣхваха страхъ.

Понѣкога, той се отправяше къмъ края на селото, у една стара и упорита набожница съ увѣхнала плътъ, която дразнѣше съ любовнитѣ си излияния. Той ѝ бѣше устроилъ едно дюкянче съ религиозни медали и муски. Двамата заедно, въ присѣтствието на боядисанитѣ порцеланови статуйки, разговаряха до вечерята върху своето благочестие. Тѣхното прощаване изглеждаше чудовищно въ тъмнината.

Единъ день, Сафтъ не дойде за обѣдъ. Адриенъ се върна самъ. Тѣ свикнаха даже да се избѣгватъ при яденето и да готвятъ всѣки отдѣлно за себе си. Това опечали старата Ми Бергманъ. Адриенъ за оправдание казваше, че двамата не обичали едни и сѣщи ястия.

Въ скоро време тѣ започнаха да отбѣгватъ срещитѣ си и по стълбитѣ. Тѣ тайно се наблюдаваха, дебнѣха се задъ вратитѣ. Преди да излѣзатъ, единия чакаше, докато другия се изгуби. Тѣ си уредиха два килера. Сафтъ слагаше зеленчука въ единъ общъ шкафъ, Адриенъ пъкъ — солената сланина. И всѣки взимаше своята частъ, после я криеше.

Една вечеръ, когато Адриенъ се завръщаше пиянъ въ кѣщи, търкулна се въ тинята на Шелда. Той заплете нозетѣ си и потъна толкова дълбоко, че нощнитѣ рибари му се притекоха на помощъ съ лодки. Измъкнаха го цѣлъ оплесканъ съ калъ, съ измърсени рѣце и пълни съ тиня уста. Насмалко щѣлъ да се удави.

Адриенъ се научи за това и реши да се намѣси. Но да разбие мълчанието, макаръ и съ обида, това значеше да признае победата на страната на своя братъ. Впрочемъ, между тѣхъ се простираха такива пространства отъ мълчание, че ако започнѣха да си подхвърлятъ обиди, думитѣ имъ едва ли щѣха да се чуятъ.

Когато Ми Бергманъ дойде въ сѣбота да излѣска меднитѣ сѣдове, Адриенъ ѝ пѣхна въ ржката една забележка, която тя трѣбваше да предаде на Сафтъ долу, въ градината. Сафтъ я прочете съ стиснати устни. Разгнѣви се, започна да ругае; искаше му се да изтича при брата си, да го одуши и да го оплюе съ своя бѣсъ. Но изведнѣжъ се въздържа: той сѣщо не се решаваше да разбие стенитѣ отъ желѣзо и ледъ, които ги раздѣляха. Сложи писмото въ джоба си. Щѣлъ да отговори сѣщо съ писмо.

Така, въ продължение на цѣли месеци, тѣ си пишеха своята омраза и гнѣвъ, като всѣки търсѣше оная дума, която напълно щѣше да преломи търпението и упорството на другия.

Но и Адриенъ, на свой редъ, бѣ ударенъ по лицето съ камшика на позора. Продавачката на религиозни медали го изпжди отъ кжщата си, започна да насъсква хората срещу него, обвиняваше го въ безчестие и кръщѣше по срѣдъ бѣлъ день отъ прозореца си за да му засвидетелствува своето отвърщение. Повѣриха децата отъ черковния хоръ на грижитѣ на клисаря. Селото се разбунтува. Писмата на Сафтъ се изпълниха съ презрение. Когато Адриенъ разтвори едно отъ тѣхъ, прѣститѣ му завонѣха отъ скритата въ него нечистотия.

Ми Бергманъ ги наблюдаваше ужасена. Методиченъ и мраченъ, Адриенъ, презъ безкрайно дългитѣ следобѣди се занимаваше съ цепене на дърва. Когато слугинята минаваше край него, той я изглеждаше съ такъвъ остъръ и студенъ погледъ, че тя — единствената душа въ свѣта, която все пакъ го обичаше малко — внезапно изтрѣпваше предъ страха да не би само, поради жестокостта си, този човѣкъ да отсѣче нейнитѣ стари и работливи ржце. Вечеръ, при свѣтлината на свещта, близо до огнището, тя си припомняше славното минало на кръчмата Добра Смъртъ. Тя бѣше дошла въ нея, още ненавършила петнадесетъ години. Четири слугини тичаха изъ кухнята: солѣха кървавица и сланина, режеха хлѣбъ за една цѣла армия отъ поклонници. Тогава Света Богородица живѣеше въ своя параклисъ, срѣдъ цвѣтя и сребро. Върху нейната мантия бѣше извезано житието на Свети Амандъ и Свети Георги. За единъ сезонъ бащата на Адриенъ и Сафтъ спести хиляда фландрийски и триста брабантски екюта^[1]. Тя ги бѣ видѣла една вечеръ, наредени на масата като златни питки.

А днесъ тя е останала сама и само веднѣжъ презъ седмицата пали огънь въ старото огнище. Господи, нима бѣ възможно това? По стенитѣ на кухнята пълзѣха влажни петна. Шкафовецѣ зѣеха празни. Плочкитѣ по пода бѣха разкъртени и пукнати. Презъ хартията на прозореца, която запушваше дупкитѣ на счупенитѣ стѣкла, свободно минаваше вѣтъра. И господаритѣ Адриенъ и Сафтъ бродѣха срѣдъ обширния мъртавъ домъ като две бѣсни кучета.

Една недѣля, старитѣ посетители не дойдоха въ кръчмата Добра Смъртъ. Тѣ изпратиха да взематъ лулитѣ имъ. Меднитѣ кани потъмнѣха и отъ този день само ударитѣ на часовника раздвижваха мълчанието на пуститѣ и еднообразно бѣли стени. Така бѣше съкратена и последната неохотна работа, която срѣщаше лице съ лице двамата братя.

Тѣ стигнаха до тамъ, че започнаха да ненавиждатъ шума отъ работата си. Когато Адриенъ сѣчеше дърва, Сафтъ, само за да заглуши трѣсъка отъ ударитѣ на брадвата, почваше да кове гвоздеи по стенитѣ. Да слушатъ стѣпките или кашлицата си, да чувствуватъ тукъ тамъ своето живо присѣствие — това ги дразнѣше особено нощемъ, когато тѣ хъркаха въ своитѣ близки, една до друга прилепени стаи. Единия отиваше да спи на тавана, а другия слизаше въ избата.

Една сутринъ Адриенъ забрави да отвори капацитѣ на прозорцитѣ. Като излизаше, Сафтъ помисли: такава ще изглежда кжцата ако Адриенъ умре. Когато пѣкъ Адриенъ се завръщаше, презъ ума му мина сжщата мисль, досежно неговия братъ.

Старата Ми Бергманъ се разболѣ и легна въ едно кресло. Двамата братя разбраха, че тя бѣ единствената, която крепѣше още развалинитѣ отъ тѣхното домакинство. Тѣхната вражда изгубваше своя зритель и своя необходимъ свидетель. Тѣ трѣбваше или да заговорятъ, или да се убиятъ.

Сафтъ размѣси между зеленчука нѣколко листа бученишъ. Адриенъ скри арсеникъ на дъното на захарницата.

Това стана въ единъ и сжщи день, при единъ и сжщи обѣдъ. После и двамата, смѣтно предугаждащи взаимното си престѣпление, но упорити до край въ своето мълчание, се отправиха да умратъ, всѣки въ своя кжтъ — единия горе, другия долу, въ двата противоположни краища на кръчмата Добра Смъртъ.

[1] Екю (фр. *écu*) — стара френска монета. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.